

Het portret van Dorian Gray

HOOFDSTUK 1

Het atelier was gevuld met de zwoele geur van rozen en wanneer temidden van de bomen in de tuin de zachte zomerbries opstak, woei de zware lucht van seringeng of het verfijnder parfum van de roze-bloeiende meidoorn door de open deur naar binnen.

Van waar hij lag op de van Perzische zadeltassen gemaakte divan, talloze sigaretten rokend zoals altijd, kon lord Henry Wotton nog juist de pracht zien van de honingzoete, honingkleurige bloemen van een goudenregen, waarvan de bevende takken ternauwernood in staat leken de last van een zo vlammen-de schoonheid te dragen; en nu en dan flitsten de fantastische schaduwen van vliegende vogels over de lange, shantoeng gordijnen die voor het reusachtige raam waren gespannen, wat een vluchtig Japans effect teweegbracht dat hem deed denken aan die bleke schilders met jaden gezichten in Tokio die, door het medium van een kunst die per definitie onbeweeglijk is, het idee van snelheid en beweging trachten over te brengen. Het naargeestige gezoem van de bijen die zich een weg baanden door het lange, ongemaaide gras of met monotone hardnekkigheid om de stoffige, gulden horentjes van de grillige uitlopers van de wilde kamperfoelie heen cirkelden, leek de stilte nog drukkender te maken. Het doffe

gedruis van Londen was als de diepe basstem van een orgel in de verte.

In het midden van het vertrek stond, aan een uitgeklapte schildersezal vastgeklemd, het ten voeten uit geschilderde portret van een jongeman van uitzonderlijke lichamelijke schoonheid; ervoor, een eindje ervandaan, zat Basil Hallward, de schilder zelf, wiens plotselinge verdwijning enkele jaren geleden zoveel publieke opwinding heeft veroorzaakt en tot zoveel vreemde gissingen aanleiding heeft gegeven. Terwijl de schilder naar de bevallige, knappe gedaante keek die hij zo bekwaam had afgebeeld in zijn kunstwerk, gleed er een glimlach van voldoening over zijn gezicht, die daar leek te blijven rusten. Maar plotseling ging er een schok door hem heen en terwijl hij zijn ogen sloot, legde hij zijn vingers op zijn oogleden, alsof hij een merkwaardige droom in zijn brein trachtte op te sluiten waaruit hij vreesde te zullen ontwaken.

‘Dit is je beste schilderij, Basil, het beste dat je ooit hebt gemaakt,’ zei lord Henry loom. ‘Je moet het volgend jaar zeker inzenden naar de Grosvenor. De Academy is te groot en te vulgair. Alle keren dat ik er geweest ben, waren er zoveel mensen dat ik niets van de schilderijen kon zien, wat afschuwelijk was, of er waren zoveel schilderijen dat ik niets van de mensen kon zien, wat nog erger was. De Grosvenor

is echt het meest geschikt.’

‘Ik denk dat ik het helemaal niet ga inzenden,’ antwoordde hij, terwijl hij zijn hoofd achterover gooide op die zonderlinge manier waar zijn vrienden in Oxford hem vroeger altijd om uitlachten. ‘Nee: ik zend het helemaal niet in.’

Lord Henry trok zijn wenkbrauwen op en keek hem verbaasd aan door de dunne blauwe kringetjes rook die in bizarre spiralen opstegen van zijn zware, met opium vermengde sigaret. ‘Het helemaal niet inzenden? Beste kerel, waarom niet? Heb je daar een reden voor? Wat zijn schilders toch zonderlinge kerels! Jullie hebben er alles voor over om een reputatie te verwerven. Zodra jullie die bezitten, schijnen jullie er weer vanaf te willen. Het is dom van je, want er is maar één ding op de wereld dat erger is dan dat er over je gesproken wordt, en dat is dat er niet over je gesproken wordt. Door zo’n portret zou je met kop en schouders uitsteken boven alle jonge mannen van Engeland en de oude mannen erg jaloers maken, als oude mannen ooit tot enige emotie in staat zijn.’

‘Ik weet dat je me zult uitlachen,’ antwoordde hij, ‘maar ik kan het echt niet tentoonstellen. Ik heb er te veel van mezelf in gelegd.’

Lord Henry strekte zich op de divan uit en begon te lachen.

‘Ja, ik wist wel dat je dat zou doen, maar dat maakt

het niet minder waar.’

‘Te veel van jezelf! Eerlijk, Basil, ik wist niet dat je zo ijdel was; ik zie werkelijk geen enkele gelijkenis tussen jou, met je onregelmatige, markante gezicht en je gitzwarte haar, en deze jonge Adonis, die eruitziet alsof hij gemaakt is van ivoor en rozenblaadjes. Kom nu, beste Basil, hij is een Narcissus en jij – nou ja, je hebt natuurlijk een intellectuele gelaatsuitdrukking enzovoort. Maar schoonheid, ware schoonheid, houdt op waar een intellectuele uitdrukking begint. Het intellect op zich vervormt en verwoest de harmonie van ieder gezicht. Op het moment dat iemand gaat zitten nadenken, wordt hij louter neus, of louter voorhoofd, of iets anders akeligs. Kijk maar naar de succesvolle mannen in alle geleerde beroepen. Die zijn toch monsterlijk lelijk! Behalve in de Kerk, natuurlijk. Maar in de Kerk denken ze ook niet. Een bisschop zegt op zijn tachtigste nog hetzelfde als wat hij moest zeggen toen hij een jongen van achttien was, en het vanzelfsprekende gevolg is dat hij er altijd absoluut zalig uitziet. Jouw mysterieuze jonge vriend, wiens naam je me nog niet eens hebt verteld maar wiens portret ik werkelijk fascinerend vind, denkt nooit na. Daar ben ik van overtuigd. Hij is een stompzinnig, mooi schepsel dat er ’s winters, als we geen bloemen hebben om naar te kijken, altijd zou moeten zijn, en ’s zomers altijd als we

iets nodig hebben om onze intelligentie af te koelen. Vlei je niet, Basil, je lijkt niet in het minst op hem.'

'Je begrijpt me niet, Harry. Natuurlijk lijk ik niet op hem. Dat weet ik best. Ik zou het zelfs betreuren als ik op hem leek. Je haalt je schouders op? Toch is het zo. Alle lichamelijke en intellectuele distinctie heeft iets noodlottigs, het soort noodlottigheid dat de wankele schreden van koningen door de geschiedenis heen als een schaduw volgt. Het is beter om niet anders te zijn dan je medemensen. Lelijke en domme mensen zijn er op deze wereld het beste aan toe. Die kunnen zich rustig aan het schouwspel vergapen. Ze mogen dan niet weten wat overwinnen is, ze hoeven ook nooit te ervaren wat het is om verslagen te worden. Zij leven zoals we allemaal zouden moeten leven, onverstoorde, onverschillig en onbezorgd. Ze storten anderen niet in het verderf, noch proberen anderen dat bij hen. Jouw status en jouw fortuin, Harry; mijn brein, wat het ook mag voorstellen – mijn kunst, wat die ook waard moge zijn; Dorian Gray's schoonheid – we zullen allemaal lijden door wat de goden ons hebben geschonken, verschrikkelijk lijden.'

'Dorian Gray? Heet hij zo?' zei lord Henry, terwijl hij door het atelier op Basil Hallward af liep.

'Ja, zo heet hij. Het was niet mijn bedoeling je dat te vertellen.'

‘Waarom niet?’

‘Ach, dat kan ik niet uitleggen. Als ik bijzonder op mensen gesteld ben, vertel ik niemand hun naam. Dat zou zijn alsof ik een deel van ze weggaf. Ik ben van geheimzinnigheid gaan houden. Dat schijnt het enige te zijn dat het hedendaagse bestaan mysterieus of verbazend voor ons kan maken. Het allergee-
woonste is verrukkelijk zolang je het maar geheim houdt. Als ik tegenwoordig de stad uit ga, vertel ik mijn familie nooit waarheen. Anders zou al het plezier er voor me af zijn. Het is ongetwijfeld een dwaze gewoonte, maar op de een of andere manier wordt het leven er zeer romantisch door. Je vindt het waarschijnlijk verschrikkelijk mal van me?’

‘Helemaal niet,’ antwoordde lord Henry, ‘helemaal niet, beste Basil. Je vergeet schijnbaar dat ik getrouwd ben, en de enige charme van het huwelijk is dat het voor beide partijen een leven vol bedrog volstrekt noodzakelijk maakt. Ik weet nooit waar mijn vrouw uithangt en mijn vrouw weet nooit wat ik uitvoer. Als we elkaar zien – en we zien elkaar af en toe, als we samen ergens dineren of bij de hertog op bezoek gaan – vertellen we elkaar met een doo-
dernstig gezicht de absurdeste verhalen. Mij vrouw is daar reuze goed in – veel beter dan ik, eigenlijk. Zij haalt nooit rendez-vous door elkaar en dat doe ik altijd. Maar als ze me betrapt, maakt ze me nooit een scè-

ne. Soms zou ik willen dat ze dat deed, maar ze lacht me alleen maar uit.'

'De manier waarop jij over je huwelijksleven praat, stuit me tegen de borst, Harry,' zei Basil Hallward, terwijl hij naar de deur slenterde die toegang tot de tuin gaf. 'Ik geloof dat je eigenlijk een uitstekende echtgenoot bent, maar dat je je diep schaamt voor je deugden. Je bent een vreemde kerel. Je zegt nooit iets fatsoenlijks en je doet nooit iets verkeerd. Je cynisme is louter pose.'

'Onbevangingheid is louter pose, de irritantste pose die ik ken,' riep lord Henry lachend uit; de beide jongemannen liepen samen de tuin in en nestelden zich op een lange bamboebank, die in de schaduw van een hoge laurierstruik stond. Het zonlicht gleed over het glanzende lofer. In het gras trilden witte madeliefjes.

Na een stilte haalde lord Henry zijn horloge uit zijn zak. 'Ik moet helaas gaan, Basil,' mompelde hij, 'en voor ik ga, sta ik erop dat je antwoord geeft op de vraag die ik je zoëven stelde.'

'En die luidt?' vroeg Basil Hallward, terwijl hij zijn blik op de grond gevestigd hield.

'Dat weet je best.'

'Echt niet, Harry.'

'Goed, dan zal ik het je vertellen. Ik wil dat je me uitlegt waarom je het portret van Dorian Gray niet

tentoon wilt stellen. Ik wil de ware reden weten.'

'Ik heb je de ware reden verteld.'

'Nee, dat heb je niet. Je zei dat het was omdat er te veel van jezelf in zat. Dat is kinderachtig.'

'Harry,' zei Basil Hallward, terwijl hij hem recht aankeek, 'ieder portret dat met gevoel wordt geschilderd, is een portret van de schilder, niet van degenen die ervoor poseert. Het model is alleen maar het toeval, de aanleiding. Hij is niet degenen die door de schilder geopenbaard wordt; het is juist de schilder die zichzelf op het gekleurde doek openbaart. De reden waarom ik dit schilderij niet tentoon wil stellen, is dat ik bang ben dat ik er het geheim van mijn eigen ziel in heb prijsgegeven.'

'Lord Henry begon te lachen. 'En wat is dat?' vroeg hij. 'Dat zal ik je vertellen,' zei Hallward; maar er verscheen een onthutste uitdrukking op zijn gezicht. 'Ik ben een en al afwachting, Basil,' vervolgde zijn metgezel, terwijl hij hem vluchtig aankeek.

'Ach, eigenlijk valt er heel weinig te vertellen, Harry,' antwoordde de schilder, 'en ik ben bang dat je het nauwelijks zult begrijpen. Misschien zul je het nauwelijks kunnen geloven.'

Lord Henry glimlachte, boog zich voorover, plukte een madeliefje met roze bloemblaadjes uit het gras en bekeek het aandachtig. 'Ik weet heel zeker dat ik het zal begrijpen,' antwoordde hij terwijl hij strak

naar het kleine, goudkleurige, wit gevederde schijfje keek, ‘en wat geloven betreft, ik ben in staat alles te geloven, zolang het maar volstrekt ongelooflijk is.’

De wind schudde wat bloesems uit de bomen en de zware seringen met hun groepen sterretjes wiegden heen en weer in de lome lucht. Bij de muur begon een krekkel te tsjilpen en een lange, dunne libel zweefde als een blauwe draad voorbij op zijn bruin gazen vleugels. Lord Henry had het gevoel dat hij Basil Hallwards hart kon horen kloppen en hij vroeg zich af wat hij te horen zou krijgen.

‘Het verhaal komt kortweg hierop neer,’ zei de schilder na een tijdje. ‘Twee maanden geleden ging ik naar een partij bij lady Brandon. Je weet dat wij arme kunstenaars ons van tijd tot tijd in het openbaar moeten vertonen, louter om de mensen eraan te herinneren dat we geen wilden zijn. Met een pandjesjas en een witte das, heb jij me eens verteld, kan iedereen, zelfs een effectenmakelaar, de reputatie van een welgemanierd persoon verwerven. Welnu, toen ik een minuut of tien in de kamer was en met kolossale, opgedirkte douairières en saaie leden van de Academy stond te praten, werd ik me er ineens van bewust dat er iemand naar me keek. Ik draaide me half om en zag Dorian Gray voor de eerste maal. Toen we elkaar in de ogen keken, voelde ik dat ik verbleekte. Ik werd overvallen door een merkwaar-

dig, doodsbang gevoel. Ik wist dat ik iemand had ontmoet wiens persoonlijkheid op zich al zo fascinerend was dat, als ik het toeliet, mijn hele wezen, mijn hele ziel, zelfs mijn hele kunst erdoor zou worden opgeslokt. Ik wilde geen invloed van buitenaf in mijn leven. Je weet zelf hoe onafhankelijk ik van nature ben, Harry. Ik ben altijd mijn eigen weg gegaan; dat deed ik tenminste altijd tot ik Dorian Gray ontmoette. Toen – maar ik weet niet hoe ik je dit moet uitleggen. Het was alsof iets me vertelde dat ik aan de rand van een verschrikkelijke crisis in mijn leven stond. Ik had het vreemde gevoel dat het noodlot intense vreugde en intens verdriet voor me in petto had. Ik werd bang en draaide me om teneinde de kamer te verlaten. Het was niet mijn geweten dat me hiertoe aanzette; het was een zekere lafheid. Ik ben er niet trots op dat ik probeerde te vluchten.’

‘Geweten en lafheid zijn in wezen hetzelfde, Basil. Geweten is de handelsnaam van het bedrijf. Meer niet.’

‘Dat geloof ik niet, Harry, en ik geloof dat jij dat evenmin doet. Welk motief ik ook had – en misschien was het wel trots, want ik was vroeger erg trots – in elk geval baande ik me een weg naar de deur. Daar liep ik natuurlijk tegen lady Brandon op. “U gaat er toch nog niet vandoor, meneer Hallward?” krijste ze. Je kent die merkwaardig schelle stem van haar?’